

BESLUT
2025-08-27

Klagande

NN

Det överklagade beslutet

Centrala studiestödsnämndens
(CSN) beslut den 8 maj 2025

Saken

Omställningsstudiestöd; oreglerat
återkrav vid beviljning

Överklagandenämndens beslut

Överklagandenämnden avslår överklagandet.

Överklagandenämndens beslut får enligt 47 § andra stycket i lagen om omställningsstudiestöd inte överklagas.

Ärendet

NN ansökte om omställningsstudiestöd för studier under läsåret 2025/2026.

CSN skickade en skrivelse till NN, där det framgick att han har obetalda återkrav för mer än ett kalenderhalvår och för att han ska kunna få omställningsstudiestöd behöver han betala ett återkrav.

NN besvarade CSN och anförde att han har ringt och kommit överens med CSN om att betala hans återkrav med en avbetalningsplan.

CSN avslag ansökan med motiveringen att NN har obetalade återkravsskulder för mer än ett kalenderhalvår och därför endast kan beviljas omställningsstudiestöd om det finns synnerliga skäl. Det betyder att han kan få omställningsstudiestöd även om han inte betalat sina återkrav. Han måste i så fall berätta varför han inte kunnat betala dessa. CSN upplyste om att det finns fler villkor som måste vara uppfyllda för att NN ska kunna få omställningsstudiestöd, men att CSN inte haft anledning att pröva övriga villkor, eftersom NN har fått avslag på grund av att han inte uppfyllt ett av villkoren.

NN överklagade beslutet och anförde bland annat följande. Han är för närvarande både studerande och arbetande och han gör sitt yttersta för att balansera dessa. Hans månatliga inkomst går till nödvändiga levnadskostnader och han har utifrån dessa ekonomiska förutsättningar kommit överens med CSN om en avbetalningsplan där han betalar 2 000 kronor per månad på återkravet. Anledningen till att han inte

kunnat betala hela återkravet direkt, är att han fortfarande studerar och vill utbilda sig, då det kommer att gynna honom och samhället. Han har arbetat i Sverige under flera år och skött tidigare åtagande på ett ansvarsfullt och korrekt sätt. Att få möjlighet till omställningsstudiestöd skulle vara avgörande för hans möjlighet att slutföra studierna.

CSN överlämnade överklagandet och handlingarna i ärendet samt upplyste om att myndigheten inte funnit skäl att ändra det överklagade beslutet. CSN bifogade även ett yttrande och anförde i huvudsak följande. Frågan i ärendet gäller obetalda återkravsskulder för mer än ett kalenderhalvår och om det finns synnerliga skäl att få omställningsstudiestöd trots detta. NN har obetalda återkravsskulder för det första och andra kalenderhalvåret 2023 på grund av att han har haft högre inkomst än vad han meddelat CSN samtidigt som han har tagit emot studiemedel på heltid. Har man mer än ett återkrav för olika kalenderhalvår är det ett hinder för att bevilja nytt studiestöd. Har man synnerliga skäl, det vill säga mycket speciella omständigheter, kan CSN i undantagsfall bortse från detta. Prövningen av synnerliga skäl är mycket restriktiv och en individuell bedömning görs i varje enskilt ärende, men det bör vara skäl som utgjort ett verkligt hinder för återbetalning, det ska finnas en betalningsvilja och en tydlig målsättning och tidsplan med studierna. Det NN har meddelat i sitt överklagande anses inte vara synnerliga skäl och CSN kan därför inte bortse från att han har två obetalda återkravsskulder. Det faktum att NN har upprättat en avbetalningsplan gällande sina återkrav påverkar inte bedömningen. Ett återkrav anses inte vara betalt förrän det är helt återbetalat. Sammantaget bedömer CSN att överklagandet ska avslås.

CSN har därefter, genom dess rättsavdelning, kommit in med ett yttrande och anfört i huvudsak följande. NN har obetalda återkrav avseende första och andra kalenderhalvåret 2023. Detta innebär att han har obetalda återkrav för mer än ett kalenderhalvår vilket utgör hinder för ny beviljning av studiestöd, i detta fall omställningsstudiestöd 9 § lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd. Att NN numera har en avbetalningsplan saknar betydelse vid prövning av om det finns obetalda återkrav eftersom återkraven inte är betalade.

Av förarbetena framgår följande. En självklar förutsättning för att kunna beviljas omställningsstudiestöd bör vara att den studerande har skött sina tidigare åtaganden kring lån och återkrav till CSN. Den som har misskött sin återbetalning till CSN och inte betalt fastställt årsbelopp och preliminär, slutlig eller kvarstående avgift som ska betalas före det kalenderår som det nya omställningsstudiestödet avser, eller har obetalda återkrav för mer än ett kalenderhalvår, bör inte kunna få omställningsstudiestöd. Regeringen anser, i likhet med CSN, att även obetalda återkrav av studiestöd som har lämnats enligt den äldre studiestödslagen bör utgöra hinder mot att lämna omställningsstudiestöd. Omställningsstudiestöd bör dock, på samma sätt som inom studiestödsområdet, kunna lämnas trots obetalda årsbelopp och återkrav om det finns synnerliga skäl. Efter synpunkter från Lagrådet har det i författningskommentaren förtydligats att den praxis som finns inom det övriga studiestödsområdet avses kunna ge vägledning för tillämpningen av även denna bestämmelse.

Frågan är då om det föreligger synnerliga skäl att ändå bevilja omställningsstudiestöd. I denna del har NN anfört att han saknar möjlighet att återbetala återkravet i sin helhet då han fortfarande studerar och arbetar samtidigt.

Mot denna bakgrund har han kommit överens med CSN om en avbetalningsplan. Prövningen av synnerliga skäl är mycket restriktiv och det är en sammantagen bedömning de individuella omständigheterna i varje enskilt ärende som ska göras. Skälen bör dock vara sådana skäl som utgjort ett verkligt hinder för återbetalning. CSN anser att de skäl som NN anfört, vid en sammantagen bedömning, inte kan anses utgöra sådana synnerliga skäl som medger beviljning trots obetalda återkrav. Överklagandet ska mot denna bakgrund avslås.

NN har fått möjlighet att lämna synpunkter på CSN:s yttranden, men han har inte hörts av.

Av handlingarna i ärendet framgår att NN har obetalade återkrav för första kalenderhalvåret 2023 och för det andra kalenderhalvåret 2023.

Författningsbestämmelser

Av 9 § omställningsstudiestödslagen (2022:856) framgår följande. En studerande som tidigare fått omställningsstudiestöd enligt denna lag, studiestöd enligt studiestödslagen (1973:349), studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) eller studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd kan bara beviljas omställningsstudiestöd om den studerande har

1. betalat fastställt årsbelopp och preliminär, slutlig eller kvarstående avgift som ska betalas före det kalenderår som det nya omställningsstudiestödet avser, och
2. betalat tillbaka så mycket av återkrävt omställningsstudiestöd, återkrävt studiemedel, återkrävd studiehjälp eller återkrävt studiestartsstöd att högst ett kalenderhalvårs återkrävt stöd återstår att betala.

Trots första stycket får omställningsstudiestöd beviljas om det finns synnerliga skäl för det.

Överklagandenämndens bedömning

NN hade, vid tidpunkten för det överklagade beslutet, obetalade återkravsskulder beträffande mer än ett kalenderhalvår. Det har heller inte framkommit att han numera har betalat något av dem. De omständigheter NN har åberopat utgör, enligt nämndens mening, inte sådana synnerliga skäl som enligt bestämmelserna i lagen är en förutsättning för att kunna bevilja omställningsstudiestöd trots de obetalade återkravsskulderna. Överklagandet ska därför avslås.

Beslutet har fattats av Eva Gullfeldt, ordförande, Robert Dalman, myndighetschef samt ledamöterna Victor Holmström, Staffan Ingmanson, Gunilla Lavås, Helena Söderberg och Jenny Twana.

Föredragande Anni Tuliv
Kopia till CSN och CSN:s rättsavdelning